

Rekomendacja:

Uruchomienie pilotażowego programu "Szlakami Zieleni – Spotkania i Spacerzy Informacyjno-Edukacyjne".

Spotkania z mieszkańcami w terenie to niezwykle ciekawa propozycja, wymagająca jednakże moderowania przez PZR lub jakiś inny NGO, ponieważ organizacje pozarządowe mają większe doświadczenie w dotarciu do szerokiego grona odbiorców powyższej inicjatywy natomiast pracownicy Wydziału Środowiska i Ekologii UMT deklarują aktywne uczestnictwo wybranych pracowników w spotkaniach tematycznych. Uważamy, że na pierwszym spotkaniu nowo powołanego zespołu Greenlabu byłaby doskonała okazja do wypracowania koncepcji dwóch takich spotkań w 2024 roku np. pierwszą okazją byłyby obchody Światowego Dnia Ochrony Środowiska (środa 5 czerwca) , II spacer mógłby odbyć się 8 września z okazji Międzynarodowego Dnia Czystego Powietrza lub 10 października, kiedy to obchodzimy Światowy Dzień Drzewa. W przypadku spacerów ważne jest wypracowanie celu, jaki ma im przyświecać tj. czy ma być to okazja do pochwalenia się tegorocznymi naszymi realizacjami czy miejsce dyskusji nt. problemów, koncepcji zagospodarowania, czyli inna forma konsultacji społecznych. Opracowanie koncepcji spotkań oraz ich realizacja powinna być wypracowana przy współudziale członków zespołu GreenLab.

Zielone projekty w Budżecie Obywatelskim Torunia

Problem: Projekty związane z zielenią, realizowane w ramach Budżetu Obywatelskiego Torunia, są ważnym elementem tego narzędzia i ich liczba rośnie z każdym rokiem. Obecna struktura Budżetu Obywatelskiego umożliwia finansowanie działań jedynie w ciągu jednego roku budżetowego, co prowadzi do problemów z zapewnieniem ciągłej opieki (w tym gwarancyjnej) w kolejnych latach. Taka sytuacja może sprawiać wrażenie braku trwałości inicjatyw oraz niedostatecznej dbałości o projekty inicjowane przez mieszkańców.

Rekomendacje:

1. Zabezpieczenie środków na trwałe utrzymanie zieleni:

Zagadnienie wymaga konsultacji społecznych bo pomimo, że projekty „utrzymaniowe” czyli przewidujące przeznaczanie części środków z Budżetu Obywatelskiego na specjalne utrzymanie obiektów, w tym przypadku zieleni, powstałych w ramach tej procedury, były kilkakrotnie zgłaszane przez mieszkańców do BO to zwykle nie cieszyły się popularnością i nie były wybierane do realizacji. Podobnie, podczas konsultacji społecznych dotyczących zmian w Regulaminie BO, nie znajdowała akceptacji koncepcja przeznaczenia jakiejś części środków z BO na działania „utrzymaniowe”. Rekomendacja, nie tylko w zakresie zieleni, może być przedmiotem dyskusji podczas kolejnych konsultacji społecznych Regulaminu BO w roku 2024, kiedy to zaproponowana zostanie możliwość uwzględnienia w kalkulacji kosztów projektu kosztów utrzymania zieleni np. przez okres 3 lat.

2. **Wnioski na Projekty Wieloletnie:** Rekomenduje się umożliwienie składania wniosków na projekty obejmujące kilka lat. Takie podejście pozwoli na planowanie i realizację projektów z myślą o ich długofalowym wpływie i korzyściach, co zwiększy efektywność inwestycji w zielenie miejską. Proponuje się, aby utrzymanie zieleni, realizowanej z Budżetu Obywatelskiego, było finansowane ze środków miejskich, a zadanie opieki nad nią powierzane podmiotom zewnętrznym na okres 2-3 lat.

Rekomendacja pozytywna, nie wymagająca konieczności uzyskania opinii innych organów np. Regionalnej Izby Obrachunkowej.

3. **Wspieranie mieszkańców w dostępie do informacji:** Należy zapewnić mieszkańcom ciągły dostęp do jasnej i rzetelnej informacji o planach strategicznych i potrzebach miasta w zakresie zieleni. Umożliwi to mieszkańcom proponowanie projektów zgodnych z polityką rozwoju terenów zielonych w mieście.

Sposób realizacji tej rekomendacji wymaga uzgodnienia.

Zieleń na terenach prywatnych

Problem W Toruniu zielenie nie ogranicza się tylko do terenów publicznych; znacząca jej część znajduje się na terenach prywatnych, wspólnotowych czy spółdzielczych. Obecnie istnieje ograniczony zakres narzędzi formalnych i prawnych do zarządzania zielenią prywatną. Problemy z zielenią na tych terenach często wynikają nie z braku chęci, ale z niewiedzy lub niedostępnego dostępu do informacji, jak efektywnie i prawidłowo dbać o zielenie. Istnieje realna potrzeba uruchomienia narzędzi, zarówno formalnych, jak i nieformalnych, które pomogą w dbaniu o zielenie prywatną w Toruniu, zapewniając jej spójność, ciągłość i wysoką jakość. Potrzebne jest również wzmocnienie współpracy i komunikacji między administracją a właścicielami prywatnymi, zarządcami czy spółdzielniami mieszkaniowymi, a także uruchomienie narzędzi finansowych, które umożliwią lepszą opiekę nad zielenią prywatną.

Rekomendacje:

1. **Strona informacyjna o zieleni:** Stworzenie dedykowanej strony internetowej lub podstrony, która będzie zawierała kompletne informacje na temat zakładania, utrzymania i opieki nad zielenią na terenach prywatnych. Zawartość powinna obejmować poradniki, najlepsze praktyki, informacje o rodzimych roślinach, a także wskazówki dotyczące zrównoważonych metod pielęgnacji.

Wydział Środowiska i Ekologii UMT opiniuje rekomendację pozytywnie i będzie dążyć do stworzenia zakładki na stronie miejskiej prezentującej linki do zweryfikowanych pod względem merytorycznym stron internetowych dotyczących zieleni. W zakładce tej będą zamieszczone również materiały informacyjne w zakresie szeroko pojętej pielęgnacji i ochrony terenów zieleni.

2. **Dotacje na nasadzenia:** Wprowadzenie programu dotacji, który pokrywałby część kosztów (np. 50%) nasadzeń zgodnych z miejską polityką w zakresie zieleni

(wprowadzanie gatunków wysokich drzew zmniejszających wyspy ciepła, czy wprowadzanie roślinności wspierającej retencję wodną). Ułatwienie dostępu do dotacji poprzez prosty proces aplikacyjny oraz promowanie programu wśród wspólnot i spółdzielni.

Wydział Środowiska i Ekologii UMT opiniuje rekomendację pozytywnie, jednak udzielanie dotacji jest bardzo sformalizowane, wymaga podjęcia uchwały przez RMT. Obecnie nasadzenia mogą być realizowane w ramach dotacji na małą retencję: budowa ogrodu deszczowego, oczka wodnego itp. Sadzonki różnych roślin są również rozdawane w ramach akcji ekologicznych realizowanych przez NGO np. Dzień Ochrony Środowiska, Święto drzewa itp. Nasadzenia można wykonywać również w konkursie TCBM „Moje Podwórko”. Bardzo dobrą formą jest wskazywanie miejsc do nasadzeń w aplikacji „Moje drzewo”. Pieniądze na nasadzenia można również uzyskać w konkursach Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Należy zauważyć, iż każde posadzone drzewo na gruntach Gminy Miasta Torunia staje się jej majątkiem, przez co wydatkowanie środków budżetu Gminy jest bardziej efektywne, a dodatkowo GMT ma pełną możliwość egzekwowania trwałości takiego nasadzenia, co zostanie utracone na etapie dotacji na gruntach nienależących do miasta. Ponadto mając na względzie rozwój terenów zieleni istotna jest również lokalizacja nasadzeń. W przypadku dokonywania nasadzeń przez miasto brane jest pod uwagę dużo czynników takich, jak: potrzeby mieszkańców (wnioski i aplikacja moje drzewo), dostępność terenu (brak infrastruktury technicznej), czy warunki siedliskowe. Analiza wniosków pod tym kątem będzie zajmowała dużo czasu, a do tego dochodzi kontrola wykonanych nasadzeń i kontrola ich trwałości, co razem musiałoby być związane ze zwiększeniem zatrudnienia Wydziału. Dotowanie nasadzeń ma podobną konstrukcję do nasadzeń zastępujących za usuwane drzewa i mimo szczegółowych przepisów niezwykle trudno jest egzekwować w praktyce trwałość takich nasadzeń. W związku z powyższym jest okazja do wypracowania lepszych rozwiązań.

3. **Zwolnienia Podatkowe:** Możliwość zwolnienia z podatku od nieruchomości dla terenów w zarządzie wspólnot i spółdzielni, które stanowią powierzchnię biologicznie czynną. Kryteria zwolnień powinny promować rozwój zieleni, takie jak utrzymanie zielonych dachów, ogrodów deszczowych czy nasadzeń rodzimych gatunków.

Zwolnienia podatkowe w Toruniu już istnieją, np. zwolnienia od podatku od nieruchomości określone w uchwale Nr 760/21 Rady Miasta Torunia z dnia 16 grudnia 2021 r. w sprawie zwolnienia od podatku od nieruchomości powierzchni użytkowej budynków lub ich części, za wyjątkiem powierzchni zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej, w których utrzymywany jest zielony dach lub ogród wertykalny lub zielona fasada. Jednak ta forma wsparcia mieszkańców nie cieszy się dużym zainteresowaniem.

Dodatkowo od tego roku funkcjonuje nowy program zawiązany z zazielenianiem ogródków gastronomicznych w zespole staromiejskim.

Jednak uważamy, że konieczna jest szersza informacja nt temat, propagowana np. przez rady okręgów.

4. **Edukacja i spotkania informacyjne:** Organizacja spotkań i warsztatów dla zarządców zieleni na terenach prywatnych, w celu podnoszenia ich świadomości

i umiejętności w zakresie zrównoważonego zarządzania zielenią. Współpraca z lokalnymi ekspertami i organizacjami ekologicznymi w celu prowadzenia szkoleń i udzielania porad.

Jesienią 2024 roku zostanie zorganizowane pierwsze spotkanie z zarządcami nieruchomości szeroko omawiające kwestie pielęgnacji zieleni. W przypadku jeżeli formuła zostanie pozytywnie przyjęta spotkania będą kontynuowane cyklicznie. W zakładce dotyczącej zieleni znajdują się również materiały dedykowane zarządcom nieruchomości.

5. **Promowanie modelowej opieki nad zielenią:** Utworzenie programu wyróżniającego właścicieli prywatnych, którzy modelowo dbają o zieleni, na przykład poprzez certyfikaty, nagrody lub publiczne wyróżnienia. Regularne prezentowanie przykładów najlepszych praktyk w zakresie pielęgnacji zieleni na stronie internetowej, w mediach społecznościowych oraz w lokalnej prasie, aby inspirować i motywować innych właścicieli do działania.

WŚiE UMT zaproponuje organizację konkursu na najlepiej zagospodarowane tereny zieleni w Toruniu. Konkurs adresowany będzie do osób fizycznych, wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych oraz osób prawnych. Wyniki konkursu oraz laureaci będą promowani na stronach internetowych Urzędu. Myślimy również o przygotowaniu katalogu z najładniejszymi kompozycjami roślinnymi. Taki katalog będzie inspiracją dla innych.

Retencja wodna

Problem: Woda staje się coraz bardziej deficytowym dobrem, a zrównoważone gospodarowanie nią w mieście jest kwestią kluczową. W Toruniu brakuje strategicznego podejścia do polityki retencyjnej. Istniejące programy dotacyjne, finansowane z samorządowych oraz krajowych środków, okazują się niewystarczające w zakresie efektywności i zasięgu. Niepokojące jest również nadmierne odprowadzanie wody do instalacji deszczowych oraz brak analizy retencyjnej przy nowych inwestycjach. Niezbędne jest więc podjęcie systemowych działań, które nadałyby odpowiedni priorytet retencji wodnej, zarówno na poziomie instytucji publicznych, jak i podmiotów prywatnych oraz mieszkańców.

Rekomendacje:

1. **Miejska polityka retencyjna:** Opracowanie i wdrożenie planu retencji wodnej Torunia, który będzie dokumentem strategicznym określającym, w jaki sposób Toruń będzie wykorzystywał swój potencjał retencyjny. Strategia powinna zawierać cele długoterminowe, krótkoterminowe oraz środki niezbędne do ich realizacji. Polityka powinna obejmować zarówno aspekty techniczne, jak i edukacyjne, promujące odpowiedzialne zarządzanie wodą oraz zwiększanie świadomości na temat jej znaczenia w mieście. Przygotowanie dokumentu powinno zostać poprzedzone diagnozą obecnej sytuacji oraz potencjału retencyjnego Torunia.

W ramach nowego Programu ochrony środowiska dla miasta Torunia do roku 2030 r. zostanie przygotowany program rozwoju retencji dla miasta Torunia. Program będzie

podsumowaniem dotychczasowych działań miasta w tym zakresie oraz planowanych działań mających na celu rozwój błękitnej infrastruktury w mieście. Ważnym elementem programu będzie katalog dobrych praktyk w tym zakresie. Uwagi zamieszczone w rekomendacji zostaną uwzględnione w tym programie.

2. **Ewaluacja programu miejskiego na rzecz retencji:** Przeprowadzenie ewaluacji istniejącego miejskiego programu wspierającego budowę małej retencji, w celu zwiększenia jego efektywności i dostosowania do aktualnych potrzeb. Należy dotrzeć do dotychczasowych beneficjentów programu, ale także ty którzy z programu nie skorzystali. Należy dowiedzieć się o przyczynach niknącego zainteresowania wsparciem oraz zebrać propozycje zmian i modyfikacji. Należy uprościć procedury dofinansowań oraz lepiej promować bardziej zaawansowane i zrównoważone formy retencji, takich jak ogrody deszczowe. Należy rozważyć także wsparcie informacyjne edukacyjne na rzecz możliwości łączenia różnych form dofinansowań.

W 2024 roku WŚiE przeanalizuje możliwości zmiany programu dotacyjnego w zakresie formy i wielkości przyznawanego dofinansowania. Uwagi zamieszczone w rekomendacji zostaną uwzględnione, szczególnie w zakresie promocji dofinansowania.

3. **Retencja w szkole:** Zwiększenie zaangażowania placówek edukacyjnych, zwłaszcza szkół, w promowanie retencji wodnej przez uruchomienie pilotażowych programów edukacyjnych i demonstracyjnych. Te programy będą miały na celu edukowanie uczniów, ich rodziców i innych mieszkańców o efektywnym zarządzaniu wodą, podkreślając jej znaczenie w kontekście ochrony środowiska i adaptacji do zmian klimatu. Programy powinny obejmować interaktywne warsztaty, tworzenie ogrodów deszczowych na terenie szkół jako praktycznych przykładów rozwiązań retencyjnych, oraz konkursy na najlepsze projekty zielone integrujące te techniki. Działania te mają na celu nie tylko edukację, ale również inspirację i angażowanie całej społeczności szkolnej w działania na rzecz zrównoważonego zarządzania zasobami wodnymi.

W 2024 roku na terenie jednej ze szkół, w ramach nagrody, zostanie wykonany ogród deszczowy. Budowa ogrodu zostanie zorganizowana w formie wydarzenia szkolnego. W budowie udział wezmą uczniowie oraz pracownicy placówki.

Wychodząc na przeciw zapotrzebowaniu na informacje w zakresie retencji na stronie Urzędu Miasta Torunia www.torun.pl w zakładce środowisko Wydział Środowiska i Ekologii zamieszczać będzie informacje/linki dot. tzw. „Dobrych praktyk w zakresie błękitno-zielonej retencji”.

4. **Program premiowania tych którzy dbają o retencje.** Wprowadzenie systemu nagród lub ulg podatkowych dla osób i wspólnot dbających o retencję wodną, na przykład poprzez obniżenie podatku od nieruchomości dla tych, którzy wdrażają rozwiązania wyróżniające się innowacyjnością i skutecznością.

W celu promowania małej retencji WŚiE UMT przygotowuje projekt uchwały zwalniającej od podatku od nieruchomości również osoby, które wykonały instalację do gromadzenia wody opadowej na swojej nieruchomości. Czekamy również na zapowiadane już od kilku lat zmiany w Prawie wodnym.

5. **Wzorowanie się na dobrych praktykach:** Analiza i wykorzystanie doświadczeń innych miast, które efektywnie zarządzają retencją wodną, w celu adaptacji sprawdzonych rozwiązań do warunków toruńskich.

Pracownicy Wydziału Środowiska i Ekologii UMT są w stałym kontakcie z innymi miastami, uczestniczą też w szeregu szkoleń, konferencji i webinarów związanych z różnymi formami retencji. Jednak uwarunkowania środowiskowe każdego miast są inne, stąd nie zawsze przyjęta rozwiązania można zastosować w Toruniu.

Parki kieszonkowe w Toruniu

Problem: W Toruniu powstają parki kieszonkowe, które choć są doceniane przez mieszkańców za urozmaicanie miejskiej przestrzeni, budzą pewne wątpliwości co do formy. Chociaż zajmują niewiele miejsca i są idealne do zagospodarowania ciasnych przestrzeni miejskich, dominuje w nich infrastruktura techniczna kosztem zieleni. Wskazywane są również obawy dotyczące wysokich kosztów tych małych przestrzeni zielonych. Istnieje potrzeba zrewidowania podejścia do projektowania parków kieszonkowych, aby były one bardziej zielone, funkcjonalne i ekonomiczne.

Rekomendacje:

1. **Prostota i funkcjonalność w projektowaniu:** W projektowaniu parków kieszonkowych należy kierować się zasadą prostoty i funkcjonalności. Priorytetem powinno być maksymalne zachowanie istniejącego drzewostanu oraz zapewnienie przemyślanej ilości zieleni naturalnej, aby stworzyć przestrzeń bardziej zrównoważoną i estetycznie przyjemną.
2. **Unikanie nadmiernych wydatków:** Zaleca się ograniczenie inwestycji w kosztowną infrastrukturę multimedialną w parkach kieszonkowych. Zamiast tego, warto rozważyć poszukiwanie sponsorów dla droższych elementów wyposażenia parków oraz realizację projektów sadzenia drzew i nasadzeń.
3. **Efektywność kosztowa i konsultacje:** Ważne jest, aby projektowanie i realizacja parków kieszonkowych były przeprowadzane z uwzględnieniem efektywności kosztowej. Rozsądne jest przeprowadzenie konsultacji społecznych i analiz finansowych w celu zapewnienia, że parki są ekonomicznie opłacalne i odpowiadają na potrzeby mieszkańców.

W Toruniu pierwsze parki kieszonkowe powstały w 2023 r., a wykonano je w ramach sporządzanych w latach 2021 - 2022 roku projektów. Trzy z wykonanych parków kieszonkowych (ul. Zagonowa, ul. Szuwarów oraz ul. Rydygiera) były to zadania realizowane w ramach budżetu obywatelskiego, gdzie zakres prac został skonsultowany z wnioskodawcą. Dodatkowo projekty skierowano do zaopiniowania do właściwych Rad Okręgów. Wszystkie opinie przekazane do WŚiE były pozytywne, a ewentualne uwagi uwzględniane były przez projektanta. Jedynie Rada Okręgu Wrzosey nie odpowiedziała na przesłane opinie, a uwagi zgłosiła na etapie wykonawczym po uruchomieniu zadania i braku możliwości zmian w zakresie pozwolenia na budowę czy zakresu realizacji, na której to zakres podpisano umowę z wykonawcą.

Uwzględniając opinie mieszkańców oraz w ramach wypracowanego i szeroko omówionego na spotkaniach grupy roboczej GreenLab problemu, w kolejnych zamówionych projektach uwzględniono postulaty ograniczenia zainwestowania terenu. Kolejne parki nie będą tak szeroko zainwestowane między innymi odstąpiono od wodotrysków i zbiorników wodnych, ograniczono do minimum systemy nawodnienia, wyeliminowano ławki multimedialne. Te projekty, jak i nowo zamawiane skupiają się na stworzeniu przyjaznej prostej przestrzeni, budowie niezbędnej infrastruktury komunikacyjnej oraz bogatej roślinności, która wpłynie na różnorodność biologiczną oraz estetykę miejsca. Rekomendowana prostota i funkcjonalność będzie przyświecała nowym projektom, a w ramach konsultacji będzie oceniana przez mieszkańców Torunia. W stosunku do zachowania istniejącego drzewostanu to informujemy, że od samego początku projekty zakładały zachowanie istniejącego drzewostanu, a ewentualnie usuwane drzewa to nigdy nie były kolizje z inwestycją, a wyłącznie cięcia sanitarne zapewniające bezpieczeństwo przebywania na terenach zieleni. Pragniemy również podkreślić, że terenów zieleni nie należy oceniać pod względem opłacalności finansowej. Oczywiście można wycenić wartość usług ekosystemowych wykonanych nowych nasadzeń, lecz wartość terenu zieleni urządzonej to również wartości społeczne, estetyczne i artystyczne, a w przypadku toruńskich parków kieszonkowych to również przywrócenie mieszkańcom przestrzeni nieużytkowanych poprzez ich uporządkowanie zagospodarowanie i umożliwienie podstawowej komunikacji i rekreacji biernej. Będziemy starali się znaleźć równowagę pomiędzy niezbędnymi nakładami, a oczekiwaniami strony społecznej tak aby w sposób najbardziej efektywny i zgodny z oczekiwaniami gospodarować środkami publicznymi.

Jesteśmy otwarci na szeroką dyskusję w tym zakresie.

Spółeczny nadzór nad zielenią w Toruniu

Problem: Mimo istnienia przepisów i wytycznych dla wykonawców, praktyka pokazuje, że prace remontowe lub inwestycyjne często powodują uszkodzenia zieleni miejskiej. Urzędnicy odpowiedzialni za nadzór nad zielenią są często przeciążeni innymi zadaniami, co ogranicza ich skuteczność. Jednocześnie, zauważa się wzrost zaangażowania mieszkańców Torunia w zgłaszanie problemów związanych z zielenią, lecz obecny system zgłaszania nie zawsze jest wystarczająco skuteczny.

Rekomendacje:

1. **Spółeczni Inspektorzy Zieleni:** Utworzenie roli Społecznych Inspektorów Zieleni, którzy będą działać jako obserwatorzy procesów inwestycyjnych i remontowych dotyczących zieleni miejskiej. Społeczni Inspektorzy będą odpowiedzialni za monitorowanie stanu zieleni, zgłaszanie problemów i naruszeń urzędnikom, a także przyspieszanie interwencji. Wprowadzenie systemu identyfikacji dla Społecznych Inspektorów, który umożliwi im oficjalne zgłaszanie obserwacji i zapewni większą wagę ich meldunkom.
2. **Spółeczni Opiekunowie Zieleni:** Powołanie Społecznych Opiekunów Zieleni, którzy będą opiekować się konkretnymi obszarami zielonymi, takimi jak parki i skwery. Opiekunowie będą odpowiedzialni za monitorowanie stanu przypisanych

im obszarów, reagowanie na zniszczenia, susze oraz utrzymywanie kontaktu z urzędnikami w celu zgłaszania potrzeb interwencji. Wprowadzenie systemu tabliczek informacyjnych z kontaktem do Opiekunów Zieleni, co umożliwi mieszkańcom przekazywanie uwag i sugestii. Wprowadzenie tych inicjatyw może znacznie poprawić stan nadzoru nad zielenią miejską w Toruniu, zwiększając zaangażowanie społeczności lokalnej oraz efektywność w ochronie i pielęgnacji terenów zielonych. Dzięki temu mieszkańcy będą mieli większy wpływ na stan zieleni w swoim otoczeniu, a miasto będzie mogło lepiej dbać o swoje zielone przestrzenie. Te mogą być pełnione przez przedstawicieli rady okręgów organizacji pozarządowych instytucji ale także osoby prywatne.

Społeczny nadzór nad terenami zieleni w Toruniu już istnieje choć nie jest sformalizowany. Na bieżąco jesteśmy informowani o konieczności wykonania określonych prac, złej jakości pracy firm utrzymaniowych, błędach przy realizacji inwestycji itp. Są to zarówno zgłoszenia telefoniczne, mailowe czy osobiste wizyty mieszkańców w siedzibie WŚiE. Jednak uważamy, że warto wykorzystać potencjał dużej grupy zaangażowanych mieszkańców, dlatego w 2024 roku przeanalizujemy możliwości wykorzystania inicjatywy społecznej kontroli.

Zielone Podwórka

Problem: Obecny konkurs "Moje Podwórko" w Toruniu skupia się głównie na dofinansowaniu infrastruktury, nie kładąc wystarczającego nacisku na proces i budowanie społeczności, współpracę sąsiedzka oraz na rozwój jakościowej zieleni miejskiej. Istnieje potrzeba redefinicji celów tego konkursu, aby bardziej angażować mieszkańców, promować wspólne działania i inspirować do innowacyjnych inicjatyw z naciskiem na zieleń jako kluczowy element miejskiego krajobrazu.

Rekomendacje:

1. **Modyfikacja konkursu "Moje Zielone Podwórko":** Zmiana formuły konkursu na bardziej wspólnotową i aktywizującą mieszkańców. Nagrody powinny obejmować nie tylko dofinansowanie, ale także wsparcie eksperckie, takie jak współpraca z architektami krajobrazu. Organizacja wspólnych inicjatyw sąsiedzkich i spotkań z laureatami poprzednich edycji, aby dzielić się wiedzą i doświadczeniami. Regularne prezentacje udanych projektów z poprzednich edycji, które mogą służyć jako inspiracja dla nowych uczestników konkursu.

Z uwagi na zakończenie już naboru do tegorocznej edycji konkursu, Biuro Toruńskiego Centrum Miasta, przeanalizuje rekomendacje i wspólnie z Wydziałem Środowiska i Ekologii zmieni formułę regulaminu konkursu na 2025 rok, np. wiążąc ten konkurs z dotacjami na zagospodarowanie wód opadowych. Uważamy również, że czasami wsparcie architektów krajobrazu na etapie przygotowania projektu zagospodarowania danego podwórka mogłoby zaowocować zastosowaniem ciekawszych rozwiązań.

1. **Organizacja Festiwalu Zielonych Podwórek:** Wykorzystanie zgromadzonych doświadczeń i zaangażowania uczestników poprzednich konkursów do zorganizowania festiwalu "Zielone Podwórka". Festiwal miałby na celu nie tylko

promocję zieleni miejskiej, ale także budowanie poczucia wspólnoty i odpowiedzialności za przestrzeń miejską wśród mieszkańców Torunia. W ramach festiwalu mogłyby odbywać się warsztaty, panele dyskusyjne, prezentacje najlepszych projektów oraz różnorodne działania integracyjne, które umożliwiłyby mieszkańcom wymianę doświadczeń i pomysłów na zazielenianie miasta.

Wspólnie z WŚiE, Biuro Toruńskiego Centrum Miasta, jako organizator konkursu „Moje zielone podwórko” wypracuje formułę takiego festiwalu oraz spróbuje wygospodarować środki na ten cel w budżecie miasta na rok 2025 lub pozyskać ze źródeł zewnętrznych np. WFOŚiGW w Toruniu.

Usprawnienie koordynacji 'zielonych działań' w jednostkach miejskich/wydziałach Torunia

Problem: W grupie roboczej zauważono, że nie wszystkie wydziały i jednostki miejskie w Toruniu równie mocno skupiają się na zieleni podczas realizacji inwestycji. Pomimo zaangażowania urzędników, brakuje jednolitego podejścia do spraw związanych z zielenią oraz występują trudności w koordynacji działań między wydziałami. Ponadto, rosnąca świadomość mieszkańców na temat zmian klimatu i potrzeby dbania o zieleni miejską wskazuje na konieczność systematycznego wzmacniania pozycji Wydziału Środowiska i Ekologii (WŚiE) oraz przemyślanego podejścia do inwentaryzacji zieleni jako podstawy dobrego zarządzania.

Rekomendacje:

1. **Poprawa komunikacji między wydziałami:** Wzmocnienie komunikacji między poszczególnymi wydziałami Urzędu Miasta Torunia i jednostkami miejskimi w zakresie zarządzania zielenią. Zatrudnienie specjalistów ds. zieleni w jednostkach współpracujących z WŚiE lub podniesienie kompetencji pracujących tam osób, w celu zapewnienia fachowego nadzoru nad projektami związanymi z zielenią.

Jest to trudne zagadnienie, praktycznie od dwóch lat próbujemy wypracować odpowiednie procedury. Nadal widzimy szereg nieprawidłowości wynikających często z niefrasobliwości czy powszechnych sądów, „że to tylko zieleń”. Potrzebne są tu zmiany systemowe.

2. **Wzmocnienie pozycji WŚiE:** Systematyczne wzmacnianie pozycji Wydziału Środowiska i Ekologii poprzez zwiększenie finansowania, uprawnień decyzyjnych i wpływu na realizację projektów związanych z zielenią. Przywrócenie funkcji Ogrodnika Miejskiego jako mechanizmu wzmacniającego specjalistyczną opiekę nad zielenią.

W ciągu ostatnich 3 lat widzimy w tym zakresie znaczny postęp, co widoczne jest w rosnącej liczbie pracowników Wydziału oraz corocznemu zwiększaniu środków na zielone działania. Bez dodatkowych pracowników dalszy progres w tym zakresie nie jest możliwy. Stąd też został złożony wniosek do PMT o zatrudnienie 4 kolejnych osób, w tym akustyka, dwóch architektów krajobrazu i 1 inspektora zieleni. Zatrudnienie tych

osób usprawni pracę Wydziału, szczególnie w zakresie projektowania nasadzeń i zwiększenia kontroli w terenie.

3. **Rozpoczęcie prac nad inwentaryzacją zieleni:** Przygotowanie się do procesu inwentaryzacji zieleni w Toruniu, z wykorzystaniem nowoczesnych technologii i współpracy z lokalnymi badaczami. Znalezienie sposobów na przeprowadzenie inwentaryzacji w sposób efektywny kosztowo i gwarantujący aktualność zebranych danych."

Inwentaryzacja zieleni jest zadaniem przed którym nie uciekniemy i bez wątpienia jest istotnym elementem zarządzania terenami zieleni. Po rozpoznaniu rynku z lat wcześniejszych wiadomo, że w pełni profesjonalna, prowadzona przez zewnętrzne firmy inwentaryzacja zasobów miasta jest niezwykle kosztowna. Istnieją tańsze rozwiązania, jednak ich wyniki, przy wykorzystaniu zaangażowania społecznego, nie będą w pełni wiarygodne.

Każda metod inwentaryzacji posiada jakieś wady, zatem warto zastanowić się wspólnie nad doбором właściwej metodologii i narzędzi dostosowanych do naszego miasta. Inwentaryzacja powinna pozwolić na swobodne gospodarowaniem jej zasobem tak, aby zebrana wiedza była pomocna, rzeczowa i na bieżąco aktualizowana.

Temat inwentaryzacja zieleni był na grupach roboczych poruszany wyłącznie hasłowo, zatem może warto wspólnie zastanowić się nad najkorzystniejszym sposobem jej przeprowadzenia w Toruniu. Z naszej strony zapewniamy, że stale monitorujemy możliwości pozyskania środków zewnętrznych na wykonanie inwentaryzacji.

Warto temu zagadnieniu poświęcić jedno ze spotkań w ramach tegorocznego Greenlabu.

Modyfikacje umów UMT- wykonawca

Problem: Grupa Robocza zwraca uwagę na konieczność adaptacji przepisów i regulacji dotyczących ochrony zieleni, zarówno na poziomie lokalnym, jak i krajowym. Obecne przepisy często koncentrują się na realizacji inwestycji, pomijając aspekty długoterminowej opieki nad zielenią miejską. Nieefektywne przepisy i ich niewłaściwe stosowanie przez wykonawców stwarzają wyzwania dla efektywnego zarządzania zielenią.

Rekomendacje:

Poprawa i Uzupelnienie Umów UMT-Wykonawca: Przegląd i uzupelnienie umów pomiędzy Urzędem Miasta Torunia a wykonawcami w celu lepszego zabezpieczenia interesów zieleni miejskiej.

Zmieniający się stan prawny oraz nowe okoliczności indywidualnego zamówienia wymuszają na nas ciągłe modyfikowanie umów. Umowy UMT w zakresie zieleni nie odbiegają od umów Wrocławia, Gdańska czy Warszawy bo często podglądamy jak są one konstruowane. Zamówienia zieleniarskie prowadzone są na zasadach zamówień publicznych które są corocznie kontrolowane przez Urząd Zamówień Publicznych, a

często również przez NIK. Każda umowa UMT idąca pod przetarg sprawdzana jest przez dwóch niezależnych prawników. Wydawać by się mogło, że można zastosować dodatkowe zapisy gwarantujące skuteczność lecz proszę pamiętać, że obliuguje nas ustawa o zamówieniach publicznych kładąca duży nacisk na konkurencyjność, a także należy zwrócić uwagę na ograniczoną liczbę oferentów do każdego z zamówień, co powoduje, że często należy powtarzać przetarg ponieważ oferty są zawyżone lub ich nie ma wcale. Każde dodatkowe obostrzenie wpływa na cenę lub nawet na chęć złożenia oferty.

Deklarujemy, że umowy każdorazowo są sporządzane poprawnie, a Wydział Środowiska i Ekologii będzie wprowadzał zapisy gwarantujące skuteczność i realizację zamierzeń inwestycyjnych, oczywiście w granicach obowiązującego prawa. Informujemy również, że zamówienia publiczne są w pełni transparentne i publicznie dostępne, również w zakresie umów czy specyfikacji.

Aktualizacja Przepisów i Regulacji Wewnętrznych: Uaktualnienie wewnętrznych przepisów i regulacji dotyczących zarządzania zielenią, aby lepiej odpowiadały na potrzeby miasta i mieszkańców.

W 2024 Wydział Środowiska i Ekologii wypracuje prosta instrukcję w zakresie ochrony drzew na terenie Torunia, która będzie przekazywana wykonawcom prac wraz z umową.

Propozycje Zmian:

1. Obowiązkowy Projekt Ochrony Drzew: Ustanowienie obowiązku tworzenia projektu ochrony drzew w procesie inwestycyjnym.
2. Zatrudnienie Inspektora Nadzoru: Rozważenie zatrudnienia inspektorów nadzoru, ewentualnie wykorzystanie inspektorów społecznych w tej roli.
3. Lepsza Kontrola nad Podwykonawcami: Zwiększenie kontroli Urzędu Miasta nad działaniami podwykonawców wykonawcy.
4. Częstsze Kontakty Urząd-Wykonawca: Zintensyfikowanie kontaktów i rozmów między urzędem a wykonawcą, co może prowadzić do modyfikacji w trakcie realizacji inwestycji.
5. Wyższe Kary za Błędne Wykonanie: Wprowadzenie wyższych i bardziej stanowczych kar za nieprawidłowe wykonanie prac.
6. Czytelniejsze Regulacje dla Wykonawców: Opracowanie bardziej zrozumiałych regulacji dla wykonawców, w tym ikonografii dla kierownika budowy i materiałów przekazywanych pracownikom fizycznym.

Przedstawione propozycje zmian wykorzystamy w SWZ, opisach zamówień i umowach z wykonawcami. o

Podsumowanie

Kluczową funkcją GreenLabu była wzajemna edukacja uczestników i testowanie nowego w Toruniu sposobu rozmowy o zieleni. W ciągu kilku miesięcy, oprócz wymiany wiedzy,

opracowaliśmy metody efektywnej komunikacji, pracy w podgrupach oraz formułowania wspólnych rozwiązań. Uczestnicy przełamywali wzajemnie „bańki społeczne”, wczuwając się w perspektywę drugiej strony. Było to bez wątpienia cenne doświadczenie, co podkreślali jednogłośnie wszyscy członkowie Grupy Roboczej, co znalazło odzwierciedlenie w ich ostatniej rekomendacji – kontynuacja GreenLabu.

Wszyscy zdajemy sobie sprawę, że w ciągu tych 3 miesięcy wykonaliśmy tylko kilka kroków w kierunku wzajemnego zrozumienia i dopiero zaczynamy rozmawiać o zieleni w mieście. Implementacja rekomendacji GreenLabu (lub ich części) przez Urząd Miasta Torunia będzie niewątpliwie kolejnym istotnym krokiem. Na zakończenie pragniemy przytoczyć inspirujące słowa lokalnego i światowego autorytetu:

„Współzarządzanie miastem to wyzwanie dla tradycyjnego modelu zarządzania, który opiera się na hierarchii, autorytecie i biurokracji. Oznacza to konieczność zmiany sposobu myślenia i działania zarówno urzędników, jak i mieszkańców. Należy stworzyć przestrzeń dla współdecydowania, współtworzenia i współodpowiedzialności” – prof. dr hab. Maria Lewicka.

„Współzarządzanie miastem musi opierać się na wzajemnym zrozumieniu sztywnych norm wynikających z przepisów prawa, często nawzajem wykluczających się oczekiwań różnych grup mieszkańców, kosztów realizacji oraz szacunku do siebie nawzajem” – dr Halina Pomianowska